

Kaupunginjohtajan katsaus

Useimmat Salon kaupungin viime vuosien talousarvioiden valmisteluun liittyvistä teksteistä ovat alkaneet toteamuksella siitä, että valmisteluun on liittynyt paljon muuttuvia tekijöitä ja epävarmuutta. Muuttuvia tekijöitä ovat olleet niin kuntatalouden yleinen epävarmuus, pitkään valmisteilla olleet valtakunnalliset sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä maakuntahallintoon liittyvät uudistukset ja paikallisesti erityisesti elinkeinoelämän rakennemuutos.

Maaliskuussa alkanut koronapandemia on kuitenkin epävarmuustekijänä täysin poikkeuksellinen. Tätä kirjoittaessa Suomessa ja maailmalla eletään pandemian toista aaltoa eikä kysymykseen pandemian kestosta ole mahdollista saada yksiselitteistä vastausta. Tällöin kuntatasolla vaihtoehdoksi jää oman toiminnan resursointi ja suunnittelu niin, että poikkeustilanteesta huolimatta kuntalaisille kyetään järjestämään peruspalvelut sujuvasti ja ennen kaikkea kaikkien, niin asukkaiden kuin henkilöstönkin, terveysturvallisuus huomioiden.

Talousarviovalmistelussa koronatilannetta on tarkasteltu ensisijaisesti talouslukujen kautta. Kulunut vuosi on osoittanut, että akuutti koronatilanne kuormittaa luonnollisesti terveyspalveluja sekä kasvattaa samalla hoito- ja palveluvelkaa, kun ei-kiireellisiä toimenpiteitä joudutaan siirtämään. Yleinen valtakunnallinen arvio jo tällä hetkellä on, että jonojen purkamiseen kuluu vuosia.

Koronatilanne vaikuttaa myös sosiaalipalvelujen kysyntään, sillä yleinen epävarmuus, siirtyminen etätöihin, etäopetusjaksot, kokoontumis- ja liikkumisrajoitukset sekä työllisyystilanteen heikkeneminen ovat kasvattaneet monien henkistä kuormaa ja vaikuttaneet arjessa jaksamiseen.

Toisaalta taas on nähtävissä, että monien kaupungin järjestämien palveluiden käyttö on korona-aikana vähentynyt, jolloin esimerkiksi tuottojen budjetointi tulevalle vuodelle on aiempaa vaikeampaa. Myös tapahtumiin liittyvä budjetointi on ollut haastavaa, koska varmuutta niiden toteutumisesta ei ensi vuonnakaan ole.

Koronatilanteeseen liittyen julkisuudessa käyty keskustelua siitä, onko meillä enää paluuta niin sanottuun vanhaan normaaliin vai onko yhteiskunta siirtymässä uuteen aikaan, johon kuuluvat etäopetus, etätö, jatkuvasti lisääntyvät sähköiset palvelut sekä muutokset niin työ- kuin vapaa-ajankin matkustamisessa.

Tähän uuteen normaaliin meidän on valmistauduttava ja katsottava pitkälle tulevaisuuteen, kun mietimme esimerkiksi kaupungin palveluverkkoa ja sähköisten palvelujen lisäämistä. On tärkeää huomata, että uusi normaali on yrityksille myös mahdollisuus kehittää uutta liiketoimintaa sekä kaupungille tilaisuus etsiä uusia avauksia elinkeinoelämään ja kuntalaisten hyvinvointiin liittyen.

Strategia ja kärkihankkeet

Salon kaupungin kaksi keskeisintä strategista mittaria ovat asukasluku ja työttömyysprosentti. Asukasluku ei ole edelleenkään ole kääntynyt kasvuun, mutta sen lasku on tasaantunut. Suurin yksittäinen laskua selittävä tekijä, kuten monessa muussakin suomalaisessa kunnassa, on alhainen syntyvyys. Tänä kuluvana vuonna toistaiseksi Salo on ollut muuttovoittaja, mutta muuttajien määrä ei ole riittänyt kompensoimaan alhaista syntyvyyttä. Koronapandemian vaikutusta muuttoliikkeeseen ei tässä vaiheessa ole ollut mahdollista arvioida.

Koronapandemia pysäytti kaupungin hyvässä vauhdissa olleen työllisyyskehityksen ja lomautukset näkyvät nyt kaupungin työllisyysluvissa. Se mihin suuntaan luvut kehittyvät, on pitkälti kiinni pandemian kestosta ja sen mukanaan tuomista pitkäaikaisista tai pysyvistä vaikutuksista. Tosin tälläkään hetkellä pandemia ei kurita kaikkia toimialoja, vaan osa yrityksistä on jopa parantanut tulostaan.

Salon kaupunkistrategia 2026 kärkihankkeineen hyväksyttiin huhtikuussa 2018. Kuntalaki edellyttää strategian tarkistamista vähintään kerran valtuustokaudessa. Nykyinen valtuustokausi päättyy ensi vuoden toukokuun lopussa ja strategian päivitystyö aloitetaan

vielä marraskuun aikana. Samalla kun varsinainen strategiaosuus päivitetään, käydään läpi kärkihankkeiden toteutuminen ja muutostarpeet. Kärkihanke kokonaisuudessaan tai osa sitä saattaa jo olla vakiintunutta toimintaa, ja vastaavasti kärkihankkeisiin voi olla tarvetta nostaa uusia kaupungin tulevaisuuden, kuten asukasluvun kasvun ja työpaikkojen lisääntymisen, kannalta merkittäviksi arvioitavia avauksia.

Kärkihankkeiden osalta esimerkiksi Salo2021 on jo käytännössä toteutunut, samoin kuin oppimisympäristöselvitys, jonka pohjalta kaupunginvaltuusto teki päätökset helmikuussa 2020. Toisaalta opetuksen kärkihankekokonaisuuden toinen osa eli Oppiva Salo –hanke jatkuu edelleen.

Kaupungin toimivan työyhteisön kärkihankkeen teemana jatkuu työntekoa palveleva johtaminen. Poikkeustilanteessa johtamisen merkitys korostuu, ja erityisesti nykyisessä pandemiatilanteessa henkilöstön kuormitus on epätasaista ja epätyypillistä esimerkiksi tartuntavaarasta ja laajamittaisesta etätyöstä johtuen. Ensimmäinen työelämän laadun mittaaminen on tehty syksyn aikana, ja se tullaan toistamaan vuosittain. Tulokset ohjaavat kaupungin työhyvinvointityötä ja kärkihankkeen toimintaa. Kärkihankkeen keskeinen tavoite on sairauspoissaolojen vähentäminen.

Salon on aktiivisesti tuonut esille kyberturvallisuutta muun muassa organisaatioiden kilpailutekijänä ja liiketoimintamahdollisuutena. Juuri tällä hetkellä aihe on laajasti esillä julkisuudessa ja on tarkoituksenmukaista pohtia, miten kyberturvallisuus nostetaan myös strategiaan. Samoin työn alla olevaa ilmasto- ja ympäristöohjelmaa olisi hyvä tarkastella myös suhteessa tarkistettavaan strategiaan. Kolmas arvioitava kokonaisuus on akkuteknologia joko omana kokonaisuutenaan tai selkeänä osana Tulevaisuuden liikkumisjärjestelmä –hanketta.

Kärkihankkeiden osalta ensi vuoden talousarviossa on varauduttu Salon sairaala –hankkeen suunnittelukustannuksiin ja Turun Tunnin juna –hankeyhtiön rahoitukseen kaupunginvaltuuston tekemän päätöksen mukaisesti.

Talouden tasapainottaminen

Vuoden 2019 tilinpäätöksen mukaan kaupungin taseen alijäämä on 3,4 miljoonaa euroa, joten kuntalain mukainen tasapainottamisvelvoite on alkanut tilinpäätöksen 2019 perusteella. Kaupungilta siis edellytetään yksilöityjä toimenpiteitä talouden tasapainottamiseksi vuosien 2021 – 2024 aikana. Talouden tasapainottaminen ei onnistu ilman toiminnallisia ja rakenteellisia muutoksia, ja tämä vaatii kaikilta toimialoilta konkreettisia toimenpiteitä menokehityksen pienentämiseksi.

Syksyllä 2019 kaupunginhallitus nimitti taloustyöryhmän, jonka tehtävänä on ollut yhdessä toimialojen kanssa käydä läpi mahdollisuuksia toiminnan tehostamiseen ja rakenteellisiin muutoksiin niin menojen, kustannusten kuin tuottojen osalta.

Keskeisimpinä toimenpiteinä vuonna 2021 käynnistetään terveystalouden palveluverkkoselvitys, kirjastoverkkoselvitys, museosuunnitelma ja liikuntapaikkasuunnitelma. Selvitystyöt valmistuvat viimeistään elokuun 2021 loppuun mennessä.

Toiminnalliset muutokset

Merkittäviä toiminnallisia muutoksia ensi vuonna ovat työllisyys- ja elinkeinoministeriön alaisen työllisyyden kuntakokeilun aloitus vuoden alkupuolella sekä varautuminen oppivelvollisuusiän nostoon ja maksuttoman toisen asteen voimaantumiseen elokuun alusta alkaen.

Työllisyyden kuntakokeilun tavoitteena on parantaa nykyistä tehokkaammin erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille. Koronatilanteen pitkittyessä työmarkkinatuen kuntaosuus on todennäköisesti kasvamassa, mutta onnistuessaan kokeilu vastaavasti pienentäisi sitä.

Työterveyshuollon palvelujen järjestämisen valmistelu on käynnistynyt, ja tavoitteena on, että uusi palvelumalli on käytössä vuoden 2021 aikana.

Organisaatiouudistuksen mukainen uusi organisaatio aloitti toimintansa 1.4.2020. Uudistukseen liittyen talousarvioon 2021 on sisällytetty organisaatiouudistuksesta johtuvia muutoksia lähinnä sosiaali- ja terveyspalvelujen toimialalle.

Talousarviossa esitetään, että Liikelaitos Salon Vesi yhtiöitetään vuoden 2021 aikana. Yhtiöittämiseen liittyvää valmistelu jatkuu kevään 2021 aikana ja yhtiöittämiseen liittyvät yksityiskohtaiset asiakirjat päätetään vuoden 2021 aikana valtuustossa.

Lyhyesti talousluvuista

Talousarvion ulkoiset ja sisäiset toimintamenot ovat yhteensä 405,5 miljoonaa euroa ja toimintatulot 95,2 miljoonaa euroa. Ulkoinen toimintakate on siten -310,2 miljoonaa euroa, kun se vuoden 2020 muutetussa talousarviossa on -306,8 miljoonaa euroa.

Vuoden 2020 muutettuun talousarvioon verrattuna ulkoisten ja sisäisten toimintakulujen kasvu on 3,7 miljoonaa euroa, joka merkitsee 0,9 prosentin kasvua.

Kaupungin kokonaiskustannuksista yli puolet eli 54 prosenttia koostuu sosiaali- ja terveyslautakunnan menoista, 22 prosenttia opetuslautakunnan ja 11 prosenttia kaupunkikehityslautakunnan menoista.

Kunnallisvero on arvioitu 20,75 prosentin pohjalta. Verotuloja arvioidaan kertyvän vuonna 2021 yhteensä 195,2 miljoonaa euroa. Verotuloista kunnallisveron tuoton arvioidaan olevan 167,5 miljoonaa euroa, yhteisöverokertymä 13,0 miljoonaa euroa sekä kiinteistöveron 14,7 miljoonaa euroa.

Valtionosuuksien arvioidaan olevan vuonna 2021 yhteensä 122,7 miljoonaa euroa, missä on vähennystä kuluvan vuoden muutettuun talousarvioon verrattuna noin 2,0 miljoonaa euroa. Poikkeustilanteen johdosta valtionosuudet ovat muuttuneet useaan kertaan vuoden 2020 aikana. Talousarvion laadinnan yhteydessä ei ole vielä tarkkaan tiedossa vuoden 2020 lopullinen valtionosuuden määrä.

Henkilöstömenot ovat yhteensä 167,6 miljoonaa euroa eli 41 prosenttia kaikista toimintamenoista. Talousarviossa on varauduttu 2,5 prosentin palkankorotuksiin, joka on laskennallinen arvio keskitetyn palkkaratkaisun vaikutuksesta. Henkilöstömenot kasvavat vain 0,4 prosenttia eli 0,7 miljoonaa euroa vuoden 2020 muutettuun talousarvioon verrattuna. Ennusteen mukaan kuluvan vuoden henkilöstömenot tulevat toteutumaan pienempänä kuin muutetussa talousarviossa on arvioitu, koska keskitetyn palkkaratkaisun vaikutukset kohdistuivat syksyyn 2020.

Palvelujen ostoihin on varattu 173,7 miljoonaa euroa eli 43 prosenttia kokonaismenoista. Palvelujen ostoista suurin erä on erikoissairaanhoidon kustannukset yhteensä 73,6 miljoonaa euroa. Palvelujen ostot kasvavat vuoden 2020 muutettuun talousarvioon verrattuna 0,8 prosenttia.

Rahoitustuotot ja kulut ovat arvioitu kuluvan vuoden tasolle. Vuosikate muodostuu positiiviseksi 7,1 miljoonaa euroa. Poistot on arvioitu 16,5 miljoonan euron tasolle. Satunnainen tuotto on 30,0 miljoonaa euroa, jonka johdosta tilikauden ylijäämäksi muodostuu 21,1 miljoonaa euroa.

Satunnainen tuotto liittyy Liikelaitos Salon Veden yhtiöittämiseen ja siitä saatavaan kertaluonteiseen satunnaiseen tuottoon. Ilman satunnaista tuottoa talousarvio on noin 8,9 miljoonaa euroa alijäämäinen.

Kaupunginjohtajan esityksessä täysin uusia vakituisia tehtäviä on 16. Suurin osa uusista vakinaisista tehtävistä liittyy toiminnan uudelleen järjestelyihin sekä varahenkilöstöpoolin laajentamiseen vanhuspalveluissa ja sen käyttöönottoon terveyspalveluissa.

Salon bruttoinvestoinnit vuonna 2021 ovat yhteensä 42,2 miljoonaa euroa, kun ne vuoden 2020 muutetussa talousarviossa ovat 34,1 miljoonaa euroa.

Kaupungin investoinnit ilman Liikelaitos Salon Veden yhtiöittämistä ovat yhteensä 25,2 miljoonaa euroa.

Rakennushankkeista suurimpia vuonna 2021 ovat Märynummen tilaratkaisut 2,6 miljoonaa euroa, Perniön kirkonkylän koulu 8,4 miljoonaa euroa, Hermannin koulu 1,0 miljoonaa euroa, sisäilmakorjaukset 0,6 miljoonaa euroa sekä Moision koulun korjaukset 0,5 miljoonaa euroa.

Salon sairaala -hankkeen suunnittelukustannuksiin varaudutaan vuonna 2021 noin 0,4 miljoonalla eurolla. Tunnin junan hankeyhtiöön on varattu määräraha kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti.

Liikelaitos Salon Veden suurimmat investoinnit ovat vesi- ja viemäriverkoston saneeraukset 0,8 miljoonaa euroa, Kisko-Muurla vesihuolto 0,5 miljoonaa euroa ja Itärannan pääviemäriin korjaus 0,4 miljoonaa euroa.

Talousarvioehdotus on laadittu siten, että lainamäärä on arvion mukaan 149,7 miljoonaa euroa eli 2.897 € / asukas.

Anna-Kristiina Korhonen
Vt. kaupunginjohtaja